

«ΒΡΑΒΕΙΑ ΔΟΜΩΝ 2011»: ΕΝΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟ ΤΑΞΙΔΙ

του καθηγητή Τμήματος Αρχιτεκτόνων του ΑΠΘ, Εδουάρδου Κάστρο

Το διεθνές αρχιτεκτονικό περιοδικό "ΔΟΜΕΣ" εδώ και δύο χρόνια, παράλληλα με τη σημαντική εκδοτική δραστηριότητά του (που περιλαμβάνει το ίδιο το αρχιτεκτονικό περιοδικό, τον επίσημο τόμο "ΒΡΑΒΕΙΑ ΔΟΜΩΝ" και την ετήσια έκδοση "ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ") προκηρύσσει πανελλήνιους αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς για μελέτες και υλοποιημένα έργα. Σε μια περίοδο όπου οι αρχιτεκτονικοί διαγωνισμοί αποτελούν σπάνιο φαινόμενο – σε αντίθεση με το παρελθόν όπου η προκήρυξη πανελλήνιων αρχιτεκτονικών διαγωνισμών υλοποίησης μελετών για έργα του δημοσίου, της τοπικής αυτοδιοίκησης, νομικών προσόντων δημοσίου αλλά ακόμη και ιδιωτικών φορέων ήταν συνήθης πρακτική – η πρωτοβουλία των ΔΟΜΩΝ (όπως και πρόσφατα αυτή του ηλεκτρονικού αρχιτεκτονικού περιοδικού Greek Architects για τον Πύργο του Πειραιά) παρουσιάζει αναμφισβήτητα ιδιαίτερο ενδιαφέρον προσελκύοντας παράλληλα και εντυπωσιακούς αριθμούς συμμετοχών. Για παράδειγμα ο διαγωνισμός των ΔΟΜΩΝ το 2010 είχε 163 συμμετοχές, το 2011 143 συμμετοχές ενώ για τον Πύργο του Πειραιά (που ήταν διεθνής) οι συμμετοχές ήταν 380 από 44 χώρες. Ειδικότερα ο διαγωνισμός των ΔΟΜΩΝ το 2010 είχε τρεις κατηγορίες βραβείων που αφορούσαν στο καλύτερο πραγματοποιημένο έργο, στο καλύτερο πρώτο έργο νέου αρχιτέκτονα και στην καλύτερη (μη υλοποιημένη) μελέτη, ενώ στο διαγωνισμό του 2011 προστέθηκε και μια νέα κατηγορία που αφορούσε στο καλύτερο πραγματοποιημένο έργο νέας αρχιτεκτονικής σε υφιστάμενο κτήριο. Όλες οι συμμετοχές του διαγωνισμού του 2010 πρωτοπαρουσιάστηκαν στην Αθήνα και στη συνέχεια μεταφέρθηκαν στη Θεσσαλονίκη όπου σε συνεργασία με το Τμήμα Αρχιτεκτόνων του ΑΠΘ και το Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης (που διέθεσε τους χώρους του) οργανώθηκε η έκθεσή τους στο 10ήμερο 20/5/2010-30/5/2010 ενώ παράλληλα την 21/5/2010 πραγματοποιήθηκε ημερίδα με θέμα "Διαδικασίες αξιολόγησης του Αρχιτεκτονικού Έργου".

Οι συμμετοχές του διαγωνισμού ΔΟΜΕΣ 2011 πρωτοπαρουσιάστηκαν στην Αθήνα και στη συνέχεια στο Βόλο σε συνεργασία με το Τμήμα Αρχιτεκτόνων του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Η έκθεση των συμμετοχών αυτών μεταφέρθηκε στη Θεσσαλονίκη από το Τμήμα Αρχιτεκτόνων του ΑΠΘ (που κάλυψε και το σύνολο της δαπάνης), την Αντιδημαρχία Πολιτισμού του Δήμου Θεσσαλονίκης (που διέθεσε το σχετικό χώρο) και από το περιοδικό ΔΟΜΕΣ. Η έκθεση εγκαινιάστηκε στις 20/5/2011 από τον Πρόεδρο του Τμήματος Αρχιτεκτονικής καθηγητή κ. Γεώργιο Παπακώστα, και λειτούργησε μέχρι τις 30/5/2011 και περιλάμβανε το σύνολο των 143 συμμετοχών στο διαγωνισμό και τα βραβεία ανά κατηγορία μελετών. Πρέπει να σημειωθεί ότι η αξιολόγηση των έργων έγινε από την κριτική επιτροπή που την αποτέλεσαν οι:

- Steven Holl, καθηγητής της Αρχιτεκτονικής στο Πανεπιστήμιο Columbia της Νέας Υόρκης
- Finn Geipel, καθηγητής Αρχιτεκτονικής και διευθυντής το Laboratory for Integrative Architecture του Πολυτεχνείου του Βερολίνου
- Παναγιώτης Τουρνηκιάτης, καθηγητής Θεωρίας της Αρχιτεκτονικής της Σχολής Αρχιτεκτονικής του ΕΜΠ

Οι βραβευμένες μελέτες του διαγωνισμού αυτού ήταν οι ακόλουθες:

(α) Καλύτερο πραγματοποιημένο έργο των ετών 2008-2010

Βραβείο: Μικρή μονοκατοικία στην Αγία Παρασκευή Αθηνών
Αρχιτέκτονες: Κωνσταντίνος Δασκαλάκης, Μαρίνα Στασινοπούλου
Έπαινος 1: Πλατεία Κατράκη / Κεντρική Πλατεία Γλυφάδας
Αρχιτέκτονες: Ασπασία Κουζούπη, Νέλλα Γκόλαντα (γλύπτρια τοπίου), Κωνσταντίνα Καραλή

Έπαινος 2: Βρεφονηπιακός σταθμός "Cocoon", Ρωμάνος (Costa Navrino) Μεσσηνίας
Αρχιτέκτων: Πολυάνα Παρασκευά
(β) Καλύτερο πραγματοποιημένο έργο νέας αρχιτεκτονικής σε υφιστάμενο κτήριο των ετών 2008-2010

Βραβείο: Επισκευή και αναστήλωση διατηρητέου κτιρίου παλαιών ορυχείων θηραϊκής γης και μετατροπή σε πολυτελή κατοικία στη Θηρασιά Κυκλάδων

Αρχιτέκτων: Μαίρη Καβάγια
Έπαινος 1: Επαγγελματικός χώρος στο Βύρωνα Αθηνών

Αρχιτέκτονες: Ιωάννα Βολάκη, Αναστασία Δουκακάρου

Έπαινος 2: Ξενοδοχείο 'Κάπαρη' στη Θήρα Κυκλάδων

Αρχιτέκτων: Μαίρη Καβάγια
(γ) Καλύτερο πρώτο έργο νέου αρχιτέκτονα των ετών 2008-2010

Βραβείο: ZV-UPF_πράσινη γωνία στο Πανεπιστήμιο Pompeu Fabra, Βαρκελώνη, Ισπανία

Αρχιτέκτονες: Toni Montes Boada, Βασίλειος Ντόβρος

Έπαινος 1: Πολυκατοικία στην Αλεξανδρούπολη
Αρχιτέκτων: Joris Braat

Έπαινος 2: Σχεδιασμός – διαμόρφωση αρχαιολογικού χώρου και εγκαταστάσεις εξυπηρέτησης κοινού στην αρχαία Ακρόπολη Νισύρου Δωδεκανήσου

Αρχιτέκτων: Άννα Αποστόλου
(δ) Καλύτερη (μη πραγματοποιημένη) μελέτη των ετών 2008-2010

Βραβείο:
Τίτλος έργου: Meteorite Unit
Θέση: Μεταξουργείο, Αθήνα
Αρχιτέκτων: Αριστείδης Αντονάς

Έπαινος 1:
Τίτλος έργου: Μόνιμη Κατοικία 080203
Θέση: Τζίκηδες, Αίγινα
Αρχιτέκτων: Επαμεινώνδας Δασκαλάκης

Έπαινος 2α:
Τίτλος έργου: parkway iconic bridge
Θέση: Sheffield, Ηνωμένο Βασίλειο
Αρχιτέκτονες: Γιάννης Δουρίδας, Ιάσων Σπηλιωτάκος

Έπαινος 2β:
Τίτλος έργου: TEMPUS FUGIT – ΠΥΡΓΟΣ ΠΕΙΡΑΙΑ
Θέση: Πειραιάς

Αρχιτέκτων: Τσαμπίκος Πετράς, Αλέξανδρος Κιτριλιάρης
Την έκθεση αυτή πλαισίωσε και μια καλλιτεχνική εγκατάσταση φοιτητών του Τμήματος Αρχιτεκτόνων του Α.Π.Θ..

Στην οργάνωση της έκθεσης βοήθησε ο κ. Στέργιος Γαλίκας, μεταπτυχιακός φοιτητής Μουσειολογίας του Α.Π.Θ. και η κυρία Μαρία Σεφερτζή, οικονομολόγος, στέλεχος του 1^{ου} Τομέα του Τμήματος Αρχιτεκτόνων της Πολυτεχνικής Σχολής του Α.Π.Θ.

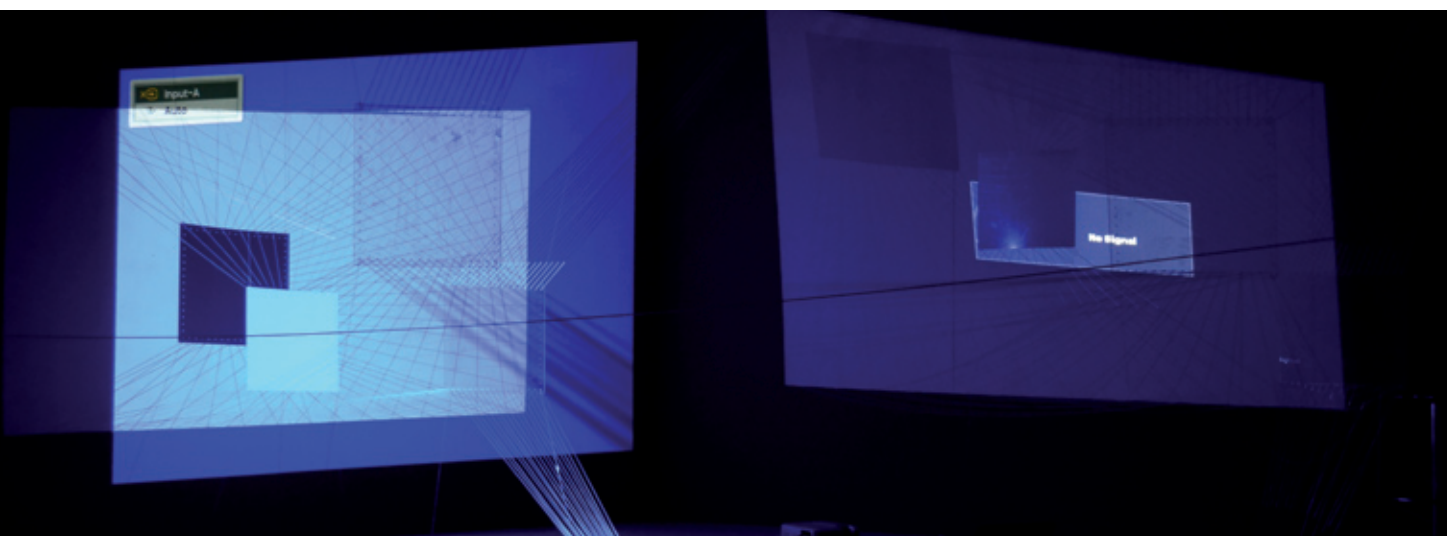
■ ΒΡΑΒΕΥΜΕΝΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

(α) Καλύτερο πραγματοποιημένο έργο των ετών 2008-2010

Βραβείο: Μικρή μονοκατοικία στην Αγία Παρασκευή Αθηνών
Αρχιτέκτονες: Κωνσταντίνος Δασκαλάκης, Μαρίνα Στασινοπούλου

Πρόκειται για την επισκευή και επέκταση ενός μικρού σπιτιού στην Ανατολική Αττική. Το αρχικό περιβάλλον του κτιρίου ήταν αυτό μιας περιοχής διακοπών που σταδιακά μετατράπηκε σε προάστιο, με σχετικά πυκνή δόμηση, κρατώντας εντούτοις μέρος της βλάστησης. Το οικοπέδο έχει έκταση περίπου ενός στρέμματος. Το αρχικό προπολεμικό κτήριο είχε ήδη υποστεί πολλές επεμβάσεις, σταδιακές προσθήκες, και ισχυρές αλλοιώσεις του αρχικού του χαρακτήρα. Ζητούμενο ήταν η εγκατάσταση νέων υποδομών, η ανακαίνιση, η μικρή επέκταση και η ενόπτη

του νέου αποτελέσματος, με μια επέμβαση χαμηλού κόστους. Επιλογές ήταν να διατηρηθεί πλήρως ο πέτρινος φορέας, να γίνει με ελαφρά υλικά η επέκταση, να στεγαστεί με ενιαίο τρόπο όλο το κτήριο και να του αποδοθεί ένας σαφώς αστικός χαρακτήρας. Η προσπάθεια να αποδοθεί ένα ενιαίο ύψος στηρίχθηκε στην απλή γεωμετρία των πέτρινων δομικών στοιχείων: Η ερμηνεία των επιφανειών του υπάρχοντος και της επέκτασης βασίστηκε στην ιδέα ενός γεωμετρικού παιχνιδιού που δεν δείχνει, αλλά αφήνει να εννοηθεί, το είδος του φορέα.

Η βασική αναφορά για τον προσήλιο χώρο της προσθήκης είναι αυτή του αθηναϊκού σπιτιού: ένας επιμήκης χώρος από ελαφρά κατασκευή μπροστά από τον βασικό πέτρινο κτηριακό όγκο, με μεγάλα υαλοστάσια που δέχεται ανάμικτες λειτουργίες. Η ιδέα αυτή ερμηνεύτηκε με μία πιο σύγχρονη οικοδομική. Άλλες αναφορές υπήρξαν το Διεθνές Ύψος, ο πρώιμος μοντερνισμός στην Ελλάδα, το De Stijl.*

(β) Καλύτερο πραγματοποιημένο έργο νέας αρχιτεκτονικής σε υφιστάμενο κτήριο των ετών 2008-2010

Βραβείο: Επισκευή και αναστήλωση διατηρητέου κτιρίου παλαιών ορυχείων θηραϊκής γης και μετατροπή σε πολυτελή κατοικία στη Θηρασία Κυκλάδων

Αρχιτέκτον: Μαίρη Καβάγια

Το κτήριο, κτισμένο περίπου το 1850 πάνω στη θάλασσα, στο νησί Θηρασία, είναι διατηρητέο νεώτερο μνημείο βιομηχανικής αρχιτεκτονικής. Επρόκειτο για κτήριο συλλογής και φόρτωσης θηραϊκής γης που χρησιμοποιήθηκε για την κατασκευή της διώρυγας του Σουέζ, καλυμμένο με θόλους και σταυροθόλια και αντιπροσωπευτικό της αρχιτεκτονικής της Σαντορίνης. Η αναστήλωση, η επισκευή και η διαρρύθμισή του σε πολυτελή κατοικία δεν αλλοίωσαν τον χαρακτήρα του. Οι εξωτερικοί τοίχοι, κτισμένοι από ντόπια ηφαιστειακή πέτρα, επισκευάστηκαν και συμπληρώθηκαν, ενώ οι εσωτερικοί ενισχύθηκαν στατικά και σοβατίστηκαν. Τα δάπεδα έγιναν από πατητή τσιμεντοκοκκία. Οι λύσεις που δόθηκαν εν γένει οι κατασκευαστικές λεπτομέρειες εξασφαλίζουν την προστασία του από την άμεση επαφή με την θάλασσα και συμβάλλουν στο να μην αλλοιωθεί ο αρχιτεκτονικός του χαρακτήρας. Οι κατασκευαστικές του λεπτομέρειες σχετίζονται με κατασκευαστικές λεπτομέρειες σκαφών. Η επίπλωση των χώρων είναι διακριτική, με χρήση φυσικών υλικών (ξύλο, βαμβάκι, λινό), όπως απαιτούσα η λιτότητα και η δυναμική των χώρων, εντελώς αντίστοιχη με την λιτότητα

και την λειτουργικότητα που επικρατεί σ' ένα σκάφος.

Η διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου έγινε με πέτρινους τοίχους και υλικά του παλαιού ορυχείου που διαμορφώνουν πεζούλες και ασφαλίζουν τον χώρο από κατολισθήσεις. Το σύνολο ενσωματώνεται στο τοπίο σχεδόν και είναι δυσδιάκριτο από μακριά.

Η συμβολή του ιδιοκτήτη Κωστή Ψύχα σε όλα τα στάδια της κατασκευής υπήρξε ουσιαστική και ανεκτίμητη. Χωρίς αυτόν δεν θα είχε υλοποιηθεί ένα τόσο δύσκολο έργο.*

(γ) Καλύτερο πρώτο έργο νέου αρχιτέκτονα των ετών 2008-2010

Βραβείο: ZV-UPF_πράσινη γωνία στο Πανεπιστήμιο Pompeu Fabra, Βαρκελώνη, Ισπανία

Αρχιτέκτονες: Toni Montes Boada, Βασίλειος Ντόβρος

Ζητήθηκε από το Πανεπιστήμιο Pompeu Fabra να σχεδιαστεί ένας ημιδημόσιος εξωτερικός χώρος ανάπαυσης και συνεισίστασης των φοιτητών στην γωνία μεταξύ του ιστορικού κτιρίου Diposit de les Aigues και την σύγχρονη προσθήκη προκατασκευασμένων αιθουσών. Στόχος της μελέτης ήταν να δημιουργηθεί ένας ζωτικός χώρος με εναλλακτικές χρήσεις και χωρίς οπτική όχληση, που θα επιτρέπει πολλαπλές θεάσεις προς τα κτήρια και το πράσινο τόσο από έξω προς τα μέσα, όσο και αντίστροφα.

Σε αυτή την κατεύθυνση ο κυριότερος χειρισμός είναι η σταδιακή βύθιση του μεγαλύτερου μέρους του οικοπέδου και ανάδυσση τραπεζιών και πεζουλών στο επίπεδο της στάθμης 0.00 του περιβάλλοντος εδάφους. Ταυτόχρονα, η δημιουργία ενός 'διάφανου' φράκτι και η λειτουργική και αισθητική χρήση του πρασίνου συντελούν στην ευχάριστη αίσθηση.

Ο διάτρητος φράκτης αποτελείται από 24 διαφορετικά modules κάθετων μεταλλικών στοιχείων, που σταδιακά στρέφονται ανάλογα με την θέση τους, ώστε να υπάρχει πάντα ορατότητα ως προς ένα κοινό σημείο.

Ο προκατασκευασμένος αστικός εξοπλισμός σε οπλισμένο σκυρόδεμα αποτελείται από 5 βασικά modules με διαφοροποίηση μόνο των μηκών τους. Η πολυπλοκότητα της διάταξης δεν προκύπτει από την ποικιλία των πολλαπλών σχεδίων, αλλά από τον σωστό συνδυασμό ευέλικτων προτύπων. Το παγκάκι, που κατασκευάζεται πλέον και ως αυτόνομο βιομηχανικό προϊόν, είναι δείγμα αυτής της πρακτικής.*

(δ) Καλύτερη (μη πραγματοποιημένη) μελέτη των ετών 2008-2010

Βραβείο:

Τίτλος έργου: Meteorite Unit

Θέση: Μεταξουργείο, Αθήνα

Αρχιτέκτων: Αριστείδης Αντονάκης

Το διατηρητέο κτίσμα της οδού Λεωνίδου 58 είναι απόσπασμα λαϊκού αθηναϊκού σπιτιού. Αντίστοιχα σπίτια της εποχής (μπορεί κανείς να συναντήσει την συγκεκριμένη τυπολογία τους στην μελέτη του Άρη Κωνσταντινίδη για 'Τα Παλιά Αθηναϊκά Σπίτια') οργανώνονται γύρω από αυλές. Ο Κωνσταντινίδης ενδιαφερόταν ιδιαίτερα για την αρχιτεκτονική σύνταξη αυτών των σπιτιών και καθόλου για τα νεοκλασικά τους στοιχεία, τα οποία συστηματικά αποσιωπούσε. Το διατηρητέο απόσπασμα αποτελεί μέρος κάποιας χαμένης ενότητας που οργάνωνε τυπολογικά χαρακτηριστικά μικρού συγκροτήματος γύρω από αυλή. Βασική προσπάθεια της παρούσας μελέτης είναι να αναδείξει το εναπομείναν απόσπασμα (από την μια μεριά) και να αποδώσει το πνεύμα της λαϊκής νεοκλασικής σύνθεσης, προσαρμόζοντάς το παράλληλα στην σημερινή εποχή. Η ανάγνωση της συγκεκριμένης αστικής συνθήκης έχει ιδιαίτερη σημασία. Δίπλα στο διατηρητέο κτίσμα κτίστηκε μια εξαώροφη οικοδομή.

Η επέκταση της χαμηλής κατασκευής δεν εκφράζει πίστη στο πνεύμα της παλιάς πρότασης: αντίθετα, μέσα στην σημερινή αστική συνθήκη, η έλλειψη του συγκεκριμένου τμήματος από το παλιό σύνολο αποτελεί ευκαιρία για σύγχρονη επέκταση του νεοκλασικού: επανεισαγωγή στη σημερινή συνθήκη, επεξεργασία των αρχών του παλιού συγκροτήματος με ταυτόχρονη μετάφραση του ευρήματος σε σύγχρονη αστική πρόταση.

Η μονάδα μετεωρισμού διαμορφώνεται ως μεταλλική κατασκευή. Η όψη της προσθήκης επί της οδού Λεωνίδου οργανώνεται με μεταλλικό καμβά που πληρώνεται από έτοιμες σχαροειδείς επιφάνειες. Οι επιφάνειες σχηματίζονται από περισσεύματα υπαρχουσών σχαρών ή από παραγγελίες τέτοιων υλικών από αντίστοιχες επιφάνειες που χρησιμοποιούνται σε μηχανολογικές εγκαταστάσεις. Αυτές αναρτώνται σε μεταλλικό πλαίσιο, κατασκευάζονται (με ελεγχόμενη ποικιλία μοτίβων) ένα οπτικό φίλτρο. Η πίσω όψη της προσθήκης προς το διατηρητέο καλύπτεται με υαλοπίνακες στρέφοντας το νέο κτίσμα προς την αυλή και προς το νεοκλασικό υπόλειμμα. Η συνθήκη μετεωρισμού της προτεινόμενης μονάδας παράγει την επέκταση του δημόσιου χώρου: αποφασίζεται η παραχώρηση του ιδιωτικού στην πόλη.*

*Τα κείμενα έχουν συνταχθεί από τους μελετητές. ■